Smlouva s Gibeoňany

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
37

Téma

Bohu záleží na plnění slibů

Cíle

- (Předškolní) děti uslyší příběh o slibu, který je třeba splnit, sami přemýšlejí o slibech.
- (Mladší školní) děti uslyší příběh o lsti a chybě, které přivodily pokojné soužití; uvědomí si, co může způsobit nerozvážný slib, poznávají, že slib je závazek, na kterém Bohu záleží.
- (Starší školní) děti vymýšlejí argumenty pro Jozuovo rozhodování.

37.1 Pro učitele

Biblický text: Joz 9

37.1.1 Výkladové poznámky

Podle svědectví knihy Jozue vzbuzuje tažení Izraele reakci. Tato reakce je různá: některá města se spojují ve válečnou koalici proti Izraeli (Joz 9,1–2), Gibeonci (také koalice čtyř měst Joz 9,17) volí jinou strategii — *poddání se Izraeli* a uzavření smlouvy.

Důvod lsti je nasnadě: Izraelci neměli uzavírat smlouvu s žádnými modloslužebníky, jinověrci. Biblické podání však zachycuje historickou zkušenost, že mezi Izraelem žili nerušeně i původní domorodci — někteří se připojili k Izraeli (Rachab, v určitém smyslu i Gibeonci), jiní byli naopak svodem k modloslužbě. Proto se Gibeonci prezentují jako vzdálený národ. Nechtějí pro sebe žádné výsady, sami se nazývají otroky.

Smlouva je zpečetěna společným jídlem. Pokud jsme spolu pojedli, jsme již bratři; nebudeme se už napadat. Společné jídlo je tu vyjádřením i stvrzením smlouvy. (Je zajímavé si tuto skutečnost uvědomit např. v souvislosti s večeří Páně, i s tradičním českým vítáním s chlebem a solí.)

Lest je prohlédnuta, přichází dilema: na jedné straně uzavřená smlouva ve jménu Hospodinově, tzn. Gibeonci jsou pod Hospodinovou ochranou, na druhé straně příkaz výlučnosti víry v Hospodina, modloslužebníci jsou klatí, není možno se s nimi spolčovat.

Klatý, *proklatý* neznamená nějaké čarodějné kejkle, ale klaté je to, od čeho se máme oddělit, co „není pro nás“, je to možná lákavé, ale nebezpečné. Proto je nutno klaté věci i lidi odstranit z blízkosti Božího lidu. Některé příběhy knihy Jozue toto odstranění prezentují značně agresivně.

Příběh však ukazuje *ještě jeden způsob řešení*: „zatracené Gibeonce“ převedli Izraelci přímo pod Boží pravomoc, učinili je otroky Hospodinova domu; nepropadnou smrti, ale Hospodinu. Ukazuje se, že Bohu zřejmě záleží na smlouvě víc než na čemkoliv jiném. Nyní chce projevit své milosrdenství — jak Gibeoncům, tak Izraeli. Možná se nedbalost (nedůvěra v Boha, netázání se po jeho vůli) lidem vymstí, ale rozhodně nemůže přemoci Boží plány a zaslíbení.

Vyprávění pro předškolní děti to formuluje tak, že Izraelci s Gibeonci společně sloužili Bohu — dovolujeme si to takto říci, protože Bible s Gibeonci počítá jako se součástí Božího lidu (jsou jmenováni jako navrátilci z Babylona — Neh 7,25; nebo 2Sam 21,1nn, kdy Saul způsobí v Gibeonu krveprolití a je za to potrestán).

Obecně je *blízké soužití s jinak věřícími* možné tam, kde nacházíme společnou řeč, kde sdílíme podobné hodnoty. Bible počítá s těmi, kdo sympatizují s Božím lidem, které Boží lid inspiruje a přitahuje. Je možno žít v úctě a přátelství vedle sebe i s těmi, kdo nejsou v plnosti „naši“.

37.1.2 Úskalí

Mohlo by se stát, že dojde ke zkratce: když něco moc chci, smím i lhát a vymýšlet si. Vyprávění pro předškolní to formuluje tak, že lhali, protože se báli. Jasně říká, že lhát není dobré, ale když se člověk bojí, tak se mu to stane, vidí to jako řešení. Pro starší a nejstarší je pak možno to prezentovat jako složitější problém. Vyprávění je formulováno z hlediska Izraelců, proto neklade tak velký důraz na motivaci ke lhaní, ale spíš rozvíjí to, že Izraelci se rozhodli pro slib zbrkle a bez Boha. Vyprávění pro mladší školní děti se zabývá možným důvodem k zbrklosti — a to je pýcha a spoléhání na sebe.

37.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravky apod. najdete na adrese http://goo.gl/XeKTrN, pod číslem úlohy (37).

37.2 Pro děti

37.2.1 Předškolní děti

Opět stavíme „krajinu zaslíbené země“, vyprávíme a k tomu modelujeme krajinu. Celé vyprávění je zaměřené na to, že jednou daný slib není možno porušit. Příběh je zjednodušen. Na začátku vyjasňujeme pojem smlouvy a slibu společným rozhovorem.

Víte, co je to smlouva? Máte s někým smlouvu? Už jste někomu něco slíbili? Už někdo slíbil něco vám? *(Děti se pravděpodobněji setkaly se slibem, je jim pochopitelnější, může být jednostranný [koupím ti zmrzlinu], nebo oboustranný [když si uklidíš rychle v pokoji, půjdeme na zmrzku]. Ale možná také někdy uzavřely smlouvu, např. o tom, jakým způsobem se budou prát [bez kousání a škrcení] atd. Slib je spíše jednorázový, smlouva má delší trvání.)*

Musí se slib nebo smlouva dodržovat? Musí, to je jasné. Když někdo něco druhému slíbí, měl by to splnit. Někdy vám ale maminka nebo tatínek řeknou: Hm, to ti slíbit nemůžu. Ví, že by slib nemohli dodržet. Že nemůžou splnit, co by slíbili. Radši neslíbí nic. Musí si rozmyslet, jestli je to dobré, aby vám slíbili to, co chcete. Povíme si dnes příběh o slibu, který bylo třeba splnit.

(Opakujeme z minulých hodin:) Bůh přivedl Izraelce z pouště (žlutý šátek), překročili rozvodněný Jordán (modrý šátek položíme přes žlutý, necháme koukat jen malý žlutý okraj) a vstoupili do zaslíbené země (překryjeme zeleným šátkem, necháme koukat žlutý a modrý okraj). V zaslíbené zemi přemohli s Boží pomocí posměvačské město Jericho (dvě tři kostky položíme na okraj šátku).

V zemi putovali dál a Jozue i celý lid izraelský viděl, jaká je to krásná země, zelená a úrodná. Moc se jim tam líbilo.

Jednou za Jozuem přišli poslové (můžeme použít postavičky nebo figurky) z jednoho města, které se jmenovalo Gibeon, a chtěli uzavřít s Izraelskými smlouvu. Poslové řekli Jozuovi: „Slibte nám, že budete naši spojenci! Že na nás nezaútočíte a nebudete s námi bojovat.“

Říkali jsme si na začátku, že je někdy nutné si rozmyslet, co vlastně slibuji. Izraelci se tenkrát vůbec nezamysleli. Nezeptali se Pána Boha, jestli je to dobré, aby něco slíbili. Nevěděli, zda jsou to dobří lidé nebo nějací vykukové. Jozue s nimi prostě hned uzavřel smlouvu. *(Můžeme dětem ukázat, že smlouva se uzavírala tak, že lidé spolu pojedli z jednoho chleba/placky. U nás by podepsali smlouvu a dali na ni razítko. Dřív se taky dávala pečeť. Slib se taky pečetí podáním ruky. — To vše nebo něco z toho můžeme před děti položit do naší vyprávěcí krajiny.)* Smlouva byla uzavřena a všichni byli spokojeni.

Po nějaké době se ale ukázalo, že poslové si trochu vymýšleli. Některé věci Jozuovi neřekli, a taky lhali, protože moc chtěli získat tu smlouvu, ten slib. (To se může stát i nám, že něco neřekneme nebo zalžeme — ano, uklidila jsem si —, abychom něco získali (půjdeme na

zmrzku). Lhaní není vůbec dobré. Klamat druhé lidi také ne. Ale Gibeonci se báli, a to někdy člověk zalže, protože si myslí, že se tím zachrání.)

Jozue si trhal vlasy: „Kdybych to byl věděl, že nám lhali, nic jsem neslíbil!“ A ostatní lidé se taky rozčilovali: „To není možné. Vytáhneme na ně s meči a ztrestáme je, že nám lhali a vymýšleli si!“ A už se chystali do boje.

Jozue je však zastavil: „Ale my jsme jim slíbili, že budeme jejich spojenci. Že na ně nezaútočíme. Slib se musí splnit! Pán Bůh nám říká, že tu smlouvu nesmíme porušit. Pro Pána Boha je dodržování slibů důležité. Žádná válka, musíme spolu žít.“

A tak smlouva platila. I když se Izraelci nezamysleli. I když si Gibeonci trochu vymýšleli. Nakonec spolu žili docela dobře a v míru. Pomáhali si navzájem. Společně sloužili Pánu Bohu.

Všichni pak věděli, a my to víme taky, že je dobré si rozmyslet, co vlastně můžeme slíbit, jestli je to správné. A když už něco slíbíme, tak je třeba to splnit.

(Na závěr můžeme postavit do izraelské krajiny figurky všech barev, případně ji s dětmi nějak vyzdobit. Pokud máme pečetidlo a pečetní vosk, můžeme s dětmi vyrobit smlouvu s pečetí, případně pro každého obtisk pečetidla apod.)

Pomůcky: Šátky na krajinu (žlutý, modrý a zelený); symbol smlouvy; figurky různých barev; event. pečetidlo a pečetní vosk, svíčka.

37.2.2 Mladší školní děti

„Dědo, pověz nám zas něco o slavných vítězstvích Izraele v zaslíbené zemi! Pověz, jak jste bojovali a zvítězili!“

„Kluci, já vím, že byste nejradši poslouchali o samých slavných vítězstvích, ale já vám dneska povím, jak nás jednou doběhli.“

„Jak doběhli? Jako nějaký závod?“

„Ale ne, o takové fintě, co na nás vymysleli Gibeonci. Tak poslouchejte!“

To bylo tak. Táhli jsme si to zaslíbenou zemí, často jsme bojovali, většinou vyhráli a jen málokdy prohráli. A protože jsme dost vyhrávali, byli jsme na sebe hrdí, ba dokonce možná pyšní. Jednou takhle sedíme s Jozuem před stanem a plánujeme, kam půjdeme dál. A tu jsme uviděli v dálce oblak prachu. Pomalu se blížil. Za chvíli jsme rozeznali skupinu lidí, jedoucích na oslech. Mířili k nám. Ti ale vypadali! Osli unavení, jezdci špinaví, boty i oblečení něco pamatovalo, spravované a vetché. Vyšli jsme jim naproti a pozdravili je. A oni nás také pozdravili hlubokou úklonou.

„Kdo jste a co chcete?“ zeptal se Jozue.

„Přicházíme z daleké země. Chceme s vámi uzavřít smlouvu o neútočení.“

„Aha, aha. A co že s námi chcete uzavřít smlouvu, když jste tak z daleka? Jestli jste tak z daleka, tak to se ani nepotkáme, tak mě udivuje, že vám na té smlouvě o neútočení tak záleží…“ divil se Jozue pochybovačně.

Ale muži věděli, co mají říct. Trochu nás pochválit, jak jsme schopní a mluvit uctivě, skoro ponížen ě, abychom si připadali opravdu jako hrdinové. A to se jim povedlo.

„Přicházíme z velmi daleké země jako tvoji otroci. Slyšeli jsme i tak daleko, jací jste úžasní válečníci, a jak váš Bůh vás vede. Slyšeli jsme, jak jste prchli z Egypta a kolik králů už jste cestou porazili. A tak naši stařešinové nás poslali, abychom vám šli naproti a řekli: ‚Jsme vaši otroci. Uzavřete s námi smlouvu.‘ A tak jsme tady a vyřizujeme to.“

„A jak je ta vaše země daleko?“ byl zvědav Jozue.

A poslové se dali horlivě do ukazování: „Vidíš, to je chleba, který byl horký, vytažený z pece, když jsme vycházeli. Teď je na kámen. A naše šaty byly normální, boty nové a teď jsou úplně vetché. No, je to prostě opravdu strašně, strašně daleko.“

Jozua asi tenkrát popadla trochu pýcha. A nás ostatní taky. Říkali jsme si: „Tak my jsme tak známí, to je úžasné!“ A v té chvíli jsme nemysleli moc jasně, nepomodlili jsme se za dobré rozhodnutí, Pána Boha jsme se nezeptali, a popravdě jsme si to ani pořádně nepromysleli.

Pozvali jsme poselstvo ke stolu. Jedli jsme z jednoho chleba. A pak si Jozue s posly podali ruce: „Tak ruku na to, ve jménu Božím, slibujeme vám, že na vás nezaútočíme a budeme s vámi žít v míru!“ Poslové se ukláněli, usmívali a říkali: „Jsme vaši služebníci. Smlouva platí.“ Smlouvu zapsali, vyměnili si ještě s Jozuem nějaké dary a brzy odjeli. Měli jsme úžasný pocit, jak jsme to skvěle zařídili.

Jenže nás brzy přešel úsměv. Za tři dny nám došlo, že to byla pěkná lest. Ti poslové nebyli vůbec zdaleka. Došli jsme totiž k několika městům a Jozue je měl v plánu dobýt a obsadit. Jenže jak se blížíme k těm městům, přicházejí nám naproti právě ti poslové, hluboko se uklánějí a říkají: „Vítejte u nás, jsme vaši otroci. Připomínáme vám naši smlouvu, že na nás nezaútočíte. Při Bohu jste přísahali, tak ji musíte dodržet!“

Mezi našimi bojovníky vznikla málem vzpoura proti Jozuovi. Bouřili se a nechtěli žádnou smlouvu dodržovat, nejradši by všechny pobili: „Co to má znamenat? S nikým žádnou smlouvu neuzavíráme, a tady jste ji najednou uzavřeli, ostatních se neptali, a tvrdíte nám, že ji musíme dodržet, i když to byla taková lest?!!“

Všichni, kdo jsme byli u uzavření té smlouvy, jsme se snažili celému lidu vysvětlit, že není jiná možnost. „My jsme s nimi uzavřeli smlouvu v Božím jménu. Svědek toho slibu je sám Bůh. Nemůžeme teď říct, že nic z toho neplatí. Byla to asi chyba, ale slib musíme splnit.“

Jozue si dal předvolat ty lstivé posly: „Proč jste nás obelhali? Tvrdili jste, jak jste zdaleka, ale nebyla to pravda!“

„Nebyla to celá pravda. Zdaleka nejsme, to ano. Ale slyšeli jsme o vaší cestě z Egypta a také o tom, jak jste naložili s Jerichem a dalšími městy. Moc jsme se báli, že nás připravíte o život. Proto jsme to udělali. Ale není všechno lež. Když jsme říkali, že jsme tvými otroky, mysleli jsme to vážně. Můžeš s námi naložit, jak chceš.“

Jozue přemýšlel, co má dělat. Udělal chybu, že se Boha neptal, zda smí s Gibeoňany smlouvu uzavřít. Gibeonci ho podvedli. Smlouvu ale nemůže porušit, vždyť ji uzavřel v Božím jménu. A Bohu na dodržování smluv a slibů opravdu záleží. A pak ho to napadlo:

„Už vím, my na vás nezaútočíme. Ale vy se vskutku stanete otroky. Budete pracovat pro oltář našeho Boha. Vy, vaše děti, i děti vašich dětí. Všude tam, kde se bude sloužit našemu Bohu, budete i vy a budete dělat ty obyčejné, ale důležité práce — štípat dříví, nosit vodu a tak. Od teď jste otroky pro Boha.“

To se Gibeoncům zamlouvalo. Nepřišli o život. My jsme splnili svůj slib. Žijeme spolu v míru. Společně sloužíme Bohu. Na začátku byla lest, pak chyba, ale nakonec, myslím, je to vlastně dobře, že to tak dopadlo.

„A dědo, to ti nevadí, že vás tenkrát tak doběhli?“

„Myslím, že by mi asi víc vadilo, kdybychom porušili ten slib. Jak jsem říkal, Bohu na těch smlouvách prostě hodně záleží. I s námi má smlouvu a nikdy ji neporušil. Tak to chce i od nás.“

Pomůcky: Loutky zvědů, možno také na ukázku chlebové placky apod.

37.2.3 Starší školní děti

Příběh není příliš známý, proto je třeba ho převyprávět. Pro větší aktivitu dětí je možno jej vyprávět bez hodnotících soudů, které jsou v převyprávění již obsaženy (vypráví se ze zpětného pohledu), *přerušit vyprávění na „křižovatkách“*, tam, kde se rozhoduje, a nechat děti snášet argumenty pro jednu nebo druhou variantu.

- Má, nebo nemá Jozue uzavřít smlouvu s přicházejícími posly? Proč ano, proč ne. (Děti můžeme rozdělit do skupin, každá píše na papír pro jednu variantu. Pokud nejsou příliš samostatní, pracujeme dohromady, napovídáme jim — připomínáme to, co už

z jozuovských a dalších biblických příběhů vědí a co svědčí pro tu kterou variantu. Ale nezačneme s napovídáním příliš brzy.)

Po prezentaci názorů můžeme nechat hlasovat. Trefila se většina do biblického pokračování? Vyprávíme dále, až se dostaneme k dalšímu dilematu:

- Má, nebo nemá Jozue smlouvu dodržet? Resp. co má dělat Jozue, když zjistí, že ho Gibeonci přelstili? (Postupujeme stejně jako v prvním případě.)

(Můžeme si pomáhat otázkami: Je rozdíl mezi lstí, podvodem, šikovně zvolenou taktikou? Kdo si myslí, že jednání Gibeoňanů byla lest, kdo podvod, kdo taktika? Může být za určitých okolností lest něčím, co lze tolerovat? Za jakých okolností? Chtěli Gibeoňané zlikvidovat Izrael, nebo se pokusili bránit regulérním způsobem? Měli Izraelci právo silnějšího na své straně? Co znamená úsloví sliby–chyby? Máme dodržet slib, i když zjistíme, že nás někdo přelstil?)

Pomůcky: Tužky, papíry.

37.2.4 Přesah

Minulý příběh o Jerichu mluvil o tom, že některé náboženské praktiky nevedou k životu a je nutno je odsoudit, radikálně se s nimi rozejít. Dnešní příběh naopak mluví také o tom, že vedle sebe mohou žít, ba dokonce spolupracovat, různě pojaté víry, které mají stejné nebo podobné hodnoty.

Můžeme nad tím přemýšlet: Co se dá akceptovat a co ne? Můžou se nějak náboženství domluvit? Jak se mohu nejlépe domluvit? Co máme odmítnout?

37.3 Liturgie

37.3.1 Písně

Haleluja zpívej (SV 90); *Mír na zemi daruj nám* (SV 184)

37.3.2 Biblický text k zapamatování

Chvalte Hospodina, všechny národy, všichni lidé, chvalte ho zpěvem, neboť se nad námi mohutně klene jeho milosrdenství. Hospodinova věrnost je věčná. (Ž 117)

37.3.3 Rituál

Pán Bůh je síla má

37.3.4 Okénko do bohoslužeb

Do bohoslužeb přineseme jeden ze symbolů smlouvy — např. pečeť, obrázek smlouvy s pečetí, ale třeba i chleba se solí. Nebo se můžeme ptát, co to znamená, když se řekne „ruku na to!“

Cílem je děti i shromáždění dovést k tomu, že je to symbol smlouvy, slibu. A o smlouvě bude dnešní příběh, předmět dětem předat.

37.3.5 Modlitba

Pane Bože, občas jsme slíbili něco, co jsme nemohli splnit, občas se nám do toho nechtělo. Ty jsi splnil všechny své sliby, které jsi nám dal. Odpusť nám, když slibujeme lehkovážně, i když sliby nedodržujeme. Amen.

Cílová skupina
Předškolní
Školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)
Biblický odkaz (kat)
Jozue 9